

Maa- ja metsätalousministeriölle

kirjaamo@mmm.fi

susanna.paakkola@mmm.fi

timo-ville.nieminen@mmm.fi

Maanmittauslaitoksen vastaus oikeusministeriön tietopyyntöön automaattisen päätöksenteon käyttökohteista julkishallinnossa sekä tietopyyntöön liittyviin maa- ja metsätalousministeriön esittämiin lisäkysymyksiin

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Maanmittauslaitoksen kommentteja oikeusministeriön tietopyyntöön koskien automatisoituja hallintopäätöksiä julkishallinnossa. Lisäksi Maanmittauslaitosta on pyydetty kommentoimaan maa- ja metsätalousministeriön esittämiä, asiaan liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Jäljempänä aluksi vastaukset oikeusministeriön tietopyyntöön esitettyihin kysymyksiin ja sen jälkeen Maanmittauslaitoksen kommentit lisäkysymyksiin.

OM:n tietopyynnössä esitetyt kysymykset:

1) Tehdäänkö hallinnonalallanne tai toimialallanne jo nyt hallintopäätöksiä automaattisesti tai vastaavalla tavalla automatisoidusti ja jos niin millaisissa asiaryhmissä?

Kustakin asiaryhmästä pyydetään ilmoittamaan

- Kuvaus asiaryhmästä
- Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi
- Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset
- Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä
- Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla

Automatisoituja hallintopäätöksiä tehdään seuraavissa asioissa:

1. Lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjatun erityisen oikeuden poistaminen

Kuvaus asiaryhmästä

Kysymys on erityisen oikeuden kirjauksen poistamisesta lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä automatisoidusti sellaisissa tapauksissa, joissa erityinen oikeus on perustettu määräaikaisena, määräaika on kulunut umpeen ja oikeuden päättymispäivä on merkitty rekisteriin sille varattuun rakenteiseen tietokenttään oikeutta kirjattaessa. Kun oikeuden sopimuksen mukainen voimassaoloaika on päättynyt, oikeuden ei tarvitse enää näkyä kohteena olevan kiinteistön rasiustodistuksella. Oikeutta koskevan kirjauksen tietoja ei tällöin enää tarvitse säilyttää rekisterin siinä osassa, jossa ovat kirjattuina

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

voimassa olevat oikeudet. Oikeutta koskevaa kirjausta ei kuitenkaan poisteta kokonaisuudessaan lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä, vaan tieto siitä jää arkistoituneena rekisterin pysyvään tietokantaan.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Erityisen oikeuden edellä kuvattuun automaattiseen poistamiseen rekisteristä (rasitustodistukselta) valikoituvat kaiken tyyppiset erityiset oikeudet, joiden voimassaolo on sovittu määräaikaiseksi ja joiden osalta oikeuden päättymispäivä on merkitty sitä koskevaan, kirjauksen rakenteiseen tietokenttään.

Kirjaamishenkilöstön tulee muistaa, että jos oikeus ei ole määräaikainen tai jos oikeus määräaikaisen jakson jälkeen jatkuu esim. toistaiseksi voimassa olevana, oikeuden määräaikaista päättymispäivää ei tule merkitä asianomaiseen, kirjauksen rakenteiseen tietokenttään. Edelleen kirjaamisasioita ratkaisevien tulee ottaa huomioon, että jos ennen oikeuden ennalta sovitua, rekisterin rakenteiseen tietokenttään merkittyä päättymispäivää on tullut vireille hakemus oikeuden voimassaoloajan jatkamisen kirjaamisesta, tällaisen hakemuksen vireille laittamisen yhteydessä oikeuden aiempi päätymispäivä on välittömästi poistettava rakenteisesta tietokentästä.

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

- *MK (maakaari) 14:15.1:* erityisen oikeuden kirjauksen poistaminen mahdollista myös kirjaamisviranomaisen omasta aloitteesta, kun kirjatuksen oikeuden sopimuksen mukainen voimassaoloaika on päättynyt

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä

- *MK 6:14.1:* kirjaamisasian käsittelyyn sovelletaan hallintolakia ainoastaan, jos maakaaresta ei ole tietystä menettelykysymyksestä omia säännöksiään
- *MK 6:6.1:* maakaaren mukaan kirjaamisasiassa ei kuulla hakijaa tai muutakaan asianosaista, ellei siihen katsota olevan erityistä syytä; hallintolain yleinen kuulemiseen velvoittava säännös ei sovellu

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasona

Vuonna 2019 erityisen oikeuden poistamisia ratkaistiin automatisoidusti 2235 kappaletta.

2. Sähköisen panttikirjan siirtäminen

Kuvaus asiaryhmästä

Kiinteistöön tai kiinnityskelpoiseen käyttöoikeuteen vahvistetusta kiinnityksestä ei enää nykyisin anneta kirjallista panttikirjaa. Sen sijaan kiinnityksen vahvistamiseen liittyy sähköisen panttikirjan antaminen. Sähköinen pantti-

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

kirja toimii panttioikeuden perustamisessa hyödynnettävänä vakuusinstrumenttina. Nimestään huolimatta kysymys ei ole sähköisestä asiakirjasta vaan ainoastaan rasisustodistukselta ilmenevästä rekisterimerkinnästä. Sähköinen panttikirja tarkoittaa vahvistetun kiinnityksen yhteydessä rekisteriin merkittyä tietoa siitä, että kiinnityksestä ei ole annettu kirjallista panttikirjaa (vaan ”sähköinen panttikirja”) sekä tietoa siitä, kuka on sähköisen panttikirjan ”haltija”. Nämä rekisteristä ilmenevät tiedot ovat yhtä kuin ”sähköinen panttikirja”.

Sähköinen panttikirja luovutetaan velan vakuudeksi merkitsemällä velkoja hakemuksesta rekisteriin sähköisen panttikirjan ”haltijaksi” (laissa ja rekisterissä käytetään ilmaisua ”sähköisen panttikirjan saaja”). Hakemuksen perusteella kirjaamisviranomaisen muuttaa sähköisen panttikirjan saajaksi rekisteriin omistajan sijasta uuden tahon eli velkojan. Näitä sähköisen panttikirjan saajaan liittyviä muutoksia kirjataan myös usein esim. kauppojen yhteydessä, kun sähköiset panttikirjat kirjataan uuden omistajan nimiin. Kysymys voi olla myös siitä, että sähköinen panttikirja palautuu velkojalta omistajalle lainan maksun myötä, jolloin velkojan hakemuksesta rekisteriin kirjataan sähköisen panttikirjan uudeksi saajaksi kiinnityskohteen omistaja.

Sähköisen panttikirjan saajaa koskevia muutoksia kutsutaan sähköisen panttikirjan siirtämiseksi. Tämä tapahtuu aiemmin rekisteriin kirjatus saajan hakemuksesta. Sähköisen panttikirjan siirtämistä koskevat kirjaamisasiat ovat oikeudellisesti helppoja, rutiininomaisia asioita. Suuri osa näistä hakemuksista ratkaistaan nykyisin automatisoidusti.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Sähköisen panttikirjan siirtoa voi pyytää kirjaamisviranomaiselta sekä perinteisellä kirjallisella hakemuksella että sähköisellä hakemuksella. Kirjallinen hakemus voidaan toimittaa kirjaamisviranomaiselle henkilökohtaisesti, postitse tai sähköpostitse (käsien allekirjoitettu ja skannattu hakemus liitetiedostona). Varsinaisella sähköisellä hakemuksella tarkoitetaan maakaaren 9 a luvun mukaisessa sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä tehtyä siirtohakemusta. Sähköinen kiinnitysjärjestelmä sisältyy Maanmittauslaitoksen ylläpitämään sähköiseen Kiinteistöväihdännän palveluun eli KVP:uun.

Automatisoituun ratkaisumenettelyyn valikoituvat ainoastaan sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä tehdyt siirtohakemukset. Näistä automatisoituun menettelyyn ohjataan vain hakemukset, jotka voidaan ratkaista hyväksytysti. Asiat, joissa joudutaan mahdollisesti pyytämään jotakin lisäselvitystä tai jotka joudutaan jopa hylkäämään, ohjataan järjestelmän avulla manuaaliseen käsittelyyn. Asiat, joista ei varmuudella tiedetä, voidaanko ne hyväksyä vai liittyykö niihin jotakin ongelmaa, ohjataan myös varmuuden vuoksi manuaaliseen käsittelyyn.

Järjestelmä on etukäteisen määrittelyn avulla ohjelmoitu niin, että automatisoituun ratkaisuun ohjautuvat ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa hakemuksen hyväksymistä tarkoittavan ratkaisun kaikki lakisääteiset edellytykset voidaan sähköisesti tarkastaa ja joissa tämän tarkastuksen mukaan kaikki edellytykset ovat täyttyneet. Päätöksentekojärjestelmä perustuu täysin viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin.

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

- *MK 16:8a.2:* sähköisen panttikirjan siirtohakemuta koskeva perussäännös
- *MK 16:6:* kiinnityksen lepäämäänjättämissäännös
 - o sovelletaan analogisesti, soveltuvin osin
- *MK 16:7:* kiinnityksen hylkäämisperusteet
 - o sovelletaan analogisesti, soveltuvin osin

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityissäännöksiä

- *MK 6:14.1:* kirjaamisasian käsittelyyn sovelletaan hallintolakia ainoastaan, jos maakaarella ei ole tietystä menettelykysymyksestä omia säännöksiään
- *MK 6:6.1:* maakaaren mukaan kirjaamisasiassa ei kuulla hakijaa tai muutakaan asianosaista, ellei siihen katsota olevan erityistä syytä; hallintolain yleinen kuulemiseen velvoittava säännös ei sovellu
- *MK 6:9.2:* hyväksytyissä asioissa päätös tehdään merkitsemällä asian ratkaisu lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin; päätös ei samaistu päätösdokumentin tekemiseen ja allekirjoittamiseen
- *MK 6:9.3:* hakijalle ei tarvitse laatia ja toimittaa erillistä, perusteltua päätöstä, vaan toimituskirjaksi hän saa ainoastaan todistuksen rekisteriin tehdystä merkinnästä
- *Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (SAL) 20.2 § ja asetus lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 26.1 §:* toimituskirjan allekirjoittaa ratkaisun tekijä, mutta allekirjoitus voidaan tehdä koneellisesti (ks. myös *MK 9a:6.1*)
- *MK 9:1:* hakemuksen mukaan hyväksytysti ratkaistun asian yhteydessä ei anneta valitusosoitusta
- *MK 9:10:* päätöksen varsinaista tiedoksiantovelvollisuutta ei ole, kun asia on ratkaistu hakemuksen mukaisesti eikä mikään taho (ns. muu asiaan osallinen) ole vastustanut ratkaisua; hakijalle annetaan kuitenkin toimituskirja
- *MK 9a:6.2:* jos kirjaamisasia on tullut vireille *MK 9 a* luvussa tarkoitettujen asiointijärjestelmien kautta (kiinnitysjärjestelmä tai kaupankäyntijärjestelmä), asiakirja, kuten asian ratkaisusta annettava toimituskirja, voidaan antaa tiedoksi sähköisesti (*erillinen suostumus sähköiseen tiedoksiantoon ei ole tarpeellinen, vrt. SAL 19.1 §*)
- *MK 9a:15.2, 16 ja 17:* kun sähköisen panttikirjan siirtohakemus tehdään *MK 9 a* luvun mukaisessa kiinnitysjärjestelmässä (KVP:ssa), järjestelmä varmistaa lakisääteisesti jo tuossa yhteydessä eräitä tärkeitä hakemuksen hyväksyttävyyden edellytyksiä; jos ne eivät ole olleet olemassa, järjestelmä on estänyt hakemuksen tekemisen, joten järjestelmän kautta vireille tulleissa asioissa nämä edellytykset ovat jo tällä perusteella olleet kunnossa

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla

Vuonna 2019 sähköisen panttikirjan siirtoasioita ratkaistiin 118 849 kappaletta. Näistä ratkaistiin automatisoidusti 78 % eli yhteensä 93 255 asiaa.

3. Kiinnityksen vahvistaminen

Kuvaus asiaryhmästä

Kiinteistöjen käyttö velan vakuutena perustuu kiinnitysjärjestelmään. Kiinnityksen vahvistaminen tarkoittaa, että rekisteriin merkitään kiinteistöön tai kiinnityskelpoiseen käyttöoikeuteen kohdistuvana ”kiinnityksenä” tietty hakemuksessa ilmoitettu pääoma, johon määrään kiinnityksen kohde voi sitten enintään vastata siitä velasta, jonka vakuudeksi kiinteistö tai kiinnityskelpoinen käyttöoikeus on kiinnitystä hyödyntäen annettu. Kiinnitystä tarkoittavaan rekisterimerkintään liittyy olennaisena osana sähköinen panttikirja, joka kertoo, kuka on kyseisen kiinnityksen ”haltija”. Jo kiinnitystä vahvistettaessa haltijaksi eli sähköisen panttikirjan saajaksi voidaan merkitä tietty velkoja. Jos velkojaa ei tuossa yhteydessä vielä merkitä, sähköisen panttikirjan saajaksi merkitään omistaja. Panttaustilanteessa velkoja merkitään rekisteriin sähköisen panttikirjan siirtohakemuksella.

Kiinnitystä hakee kiinteistön omistaja tai kiinnityskelpoisen käyttöoikeuden haltija. Kiinnitysasioiden laatu vaihtelee helpoista, rutiininomaisista asioista vaikeahkoihin tapauksiin, joissa voi olla kysymys monimutkaisista määräosakiinnityksistä tai yhteiskiinnityksistä. Eräät yksinkertaiset kiinnitysasiat ratkaistaan nykyään automatisoidusti.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Kiinnitystä voi hakea sekä perinteisellä kirjallisella hakemuksella että sähköisellä hakemuksella. Kirjallinen hakemus voidaan toimittaa kirjaa-
misviranomaiselle henkilökohtaisesti, postitse tai sähköpostitse (käsin allekirjoitettu ja skannattu hakemus liitetiedostona). Varsinaisella sähköisellä hakemuksella tarkoitetaan maakaaren 9 a luvun mukaisessa sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä tehtyä kiinnityshakemusta.

Automatisoituun ratkaisumenettelyyn valikoituvat ainoastaan sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä tehdyt kiinnityshakemukset. Näistä automatisoituun menettelyyn ohjataan vain eräät yksinkertaiset hakemukset, jotka voidaan ratkaista hyväksytysti. Automatisoituun ratkaisumenettelyyn ei myöskään ohjata kiinnityshakemuksia, joissa kohteena on määräosa kiinteistöstä tai kiinnityskelpoisesta käyttöoikeudesta tai joissa kohteena on kaksi tai useampia kiinteistöjä yhteisesti (yhteiskiinnitys).

Tässäkin tapauksessa järjestelmä on etukäteisen määrittelyn avulla ohjelmoitu niin, että automatisoituun ratkaisuun ohjautuvat ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa hakemuksen hyväksymistä tarkoittavan ratkaisun kaikki lakisääteiset edellytykset voidaan sähköisesti tarkastaa ja joissa tämän tarkastuksen mukaan kaikki edellytykset ovat täyttyneet. Päätöksentekojärjestelmä perustuu täysin viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin.

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

- MK 16:1: sallitut kiinnityskohteet
- MK 16:2: yhteiskiinnityksen ja erilliskiinnityksen erottelu, erilliskiinnityksen vahvistamisedellytykset tietyissä tapauksissa
- MK 16:3: kuka saa hakea kiinnitystä
- MK 16:4: kiinnityshakemuksen muoto ja sisältö
- MK 16:4a: valtuutus kiinnittämiseen
- MK 16:6: kiinnityshakemuksen lepäämäänjättämisperusteet
- MK 16:7: kiinnityshakemuksen hylkäämisperusteet

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä

- Ks. samat lainkohdat, jotka mainittu edellä sähköisen panttikirjan siirtoa koskevassa yhteydessä

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla

Vuonna 2019 kiinnityksen vahvistamista koskevia asioita ratkaistiin 58 369 kappaletta. Näistä ratkaistiin automatisoidusti 16 % eli 9 610 asiaa.

- 2) **Onko hallinnonalallanne tai toimialallanne asiaryhmiä, jotka luonteensa puolesta soveltuisivat automaattiseen päätöksentekoon? Tällaisia saattaisivat olla ainakin asiat, joissa viranomainen ei käytä (laajaa) harkintavaltaa (vrt. PeVL 7/2019 vp, s. 9) ja jotka ovat ratkaistavissa laskennallisesti tai vastaavalla tavalla mekaanisesti päättelemällä. Pyydämme antamaan näistä asiaryhmistä vastaavat tiedot kuin edellä kohdassa 1.**

Luonteensa puolesta automaattiseen päätöksentekoon soveltuvia asiaryhmiä voisivat olla ainakin seuraavat):

1. Yksinkertaiset kiinnitysten muutosasiat

Kuvaus asiaryhmästä

Kiinnitysten muutosasioita ovat esimerkiksi kiinnityksen kuolettaminen, yhteiskiinnityksen purkaminen, kiinnityksen laajentaminen, kiinnitysten yhdistäminen ja kiinnitysten etusijajärjestyksen muuttaminen.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Eräät edellä kuvatuista asioista ovat erittäin yksinkertaisia, kuten kiinnityksen kuolettaminen. Kiinnityksen kuolettamista voi hakea nykyisin myös sähköisesti MK 9 a luvun mukaisen sähköisen kiinnitysjärjestelmän kautta. Tällaiset sähköisesti haetut yksinkertaiset kiinnitysten muutosasiat, joissa ratkaisuna olisi hakemuksen hyväksyvä päätös, voitaisiin ratkaista automatisoidusti samalla tavalla kuin helpot sähköisen panttikirjan siirtoasiat ja helpot kiinnityshakemukset. Automaatio olisi mahdollista määritellä ja toteuttaa sääntöpohjaisena päätöksentekojärjestelmänä.

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

- *MK 18 luvun säännökset sekä soveltuvin osin MK 16 luvun kiinnityksen vahvistamista koskevat säännökset*

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityissäännöksiä

- *Ks. samat lainkohdat, jotka mainittu edellä sähköisen panttikirjan siirtoa koskevassa yhteydessä*

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla

Arvio automatisoidusti ratkaistavissa olevista asioista vuositasolla: n. 10 000 asiaa.

2. Yksinkertaiset lainhuutoasiat

Kuvaus asiaryhmästä

Lainhuudossa on kysymys kiinteistöön kohdistuvan saannon eli omistusoikeuden kirjaamisesta lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Kiinteistön saantoon liittyy lainhuudatusvelvollisuus. Lainhuutoa on haettava pääsääntöisesti 6 kuukauden kuluessa saannon tapahtumisesta. Lainhuudatuksen yhteydessä kirjaamisviranomaisen on tutkittava saannon pätevyys. Se tutkitaan lähtökohtaisesti asiakirjaselvityksen sekä käytössä olevien rekisteritietojen perusteella. Lainhuudon oikeusvaikutukset ovat merkittävät. Myönnetty lainhuuto nauttii ns. positiivista julkista luotettavuutta. Vilpittömässä mielessä oleva kolmas saa luottaa, oikeudellisesti tehokkaalla tavalla, että lainhuudon haltija on kiinteistön oikea omistaja.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Lainhuutoasioiden vaikeusaste vaihtelee merkittävästi. On olemassa erittäin vaikeita ja merkittävää oikeudellista asiantuntemusta vaativia lainhuutoasioita. Toisaalta voi olla myös hyvin yksinkertaisia lainhuutoasioita, joissa saannon laillisuuden tutkiminen on hyvin helppoa. Tällaisten lainhuutoasioiden ratkaiseminen on varsin rutiiniluonteista.

Voidaan esimerkiksi todeta, että perusluonteinen kiinteistökauppa, jossa omistusoikeus on siirtynyt kauppakirjan allekirjoituksin ja johon ei muutenkaan liity lykkäviä tai purkavia ehtoja, on hyvin helppo ja nopea ratkaista. Samoin kiinteistöä koskevat lahjoitussaannot voivat olla hyvin helppoja tapauksia.

Kiinteistöjen luovutukset voidaan tehdä joko kirjallisesti, kaupanvahvistajan oikeaksi todistamina luovutuksina tai sähköisesti maakaaren 9 a luvun mukaisessa kaupankäyntijärjestelmässä (KVP:ssä). Automaattisesti ratkaistavaksi voitaisiin valita tällaisia sähköisesti tehtyjä, erittäin yksinkertaisia saantoja. Edellytyksenä olisi, että kaupankäyntijärjestelmään luotaisiin mahdollisuus tehdä luovutus täysin rakenteiseen luovutuskirjaan perustuen. Tällöin

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

luovutuskirjassa ei olisi lainkaan ns. vapaita tekstikenttiä, johon voisi kirjoittaa erilaisia ehtoja. Kaikki ehdot olisivat rakenteisia, etukäteen järjestelmästä valittavia.

Lainsäädäntö mahdollistaa jo nykyisin kiinteistönluovutuksen tekemisen siten, että muotovaatimukset täyttävään luovutuskirjaan otetaan vain ns. kaupan minimiehdot. Muista ehdoista voidaan sopia erikseen. Ilmeisesti lainsäädäntö mahdollistaisi jo nykyisin myös sen, että maakaaren 9 a luvun mukaiseen kaupankäyntijärjestelmään luotaisiin tällainen minimiehdoin tehtävän luovutuskirjan pohja, jota luovutuksen osapuolet voisivat käyttää vapaaehtoisuuden pohjalta.

Nytkin järjestelmä tulisi etukäteen määrittelyn avulla ohjelmoida niin, että automatisoituun ratkaisuun ohjautuvat ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa lainhuutohakemuksen hyväksymistä tarkoittavan ratkaisun kaikki lakisääteiset edellytykset voidaan sähköisesti tarkastaa ja joissa tämän tarkastuksen mukaan kaikki edellytykset olisivat täyttyneet. Päätöksentekojärjestelmä perustuisi siis täysin viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin. Vaikka saannon laillisuuden tutkimisessa tulee pääsääntöisesti aina sovellettavaksi useampia säädöksiä kuin esimerkiksi helppoissa kiinnitysasioissa, yksinkertaisissa saannoissa tämä säädöspohja on ennalta hallittavissa ja säädösten edellyttämät tarkastukset ovat myös tyhjentävästi sähköisesti tehtävissä silloin, kun luovutus olisi tehty sähköisessä kaupankäyntijärjestelmässä.

Järjestelmän tulee kuitenkin tunnistaa, että kysymys on juuri tietynlaisesta saannosta, jotta saantoa koskeva lainhuutohakemus voitaisiin ohjata automaattisesti ratkaistavaksi. Tämä on järjestelmäteknisesti mahdollista toteuttaa.

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

Jos ajatellaan yksinkertaisia luovutussaantoja, kuten perusuonteista kiinteistökauppaa tai lahjaa, keskeiset sovellettavat säännökset ovat:

- *Avioliittolain 38 §:* varmistetaan, ettei luovutukseen tarvita puolison suostumusta tai että puolison suostumus on olemassa
- *Holhustoimilaki:* varmistetaan, ettei luovutuksen osapuoli ole vajaa-valtainen tai edunvalvonnassa
- *Perintökaari:* kuolinpesän edustaminen kaupassa, yksinkertaisissa tapauksissa taustalla kuolinpesän selvennyslainhuuto, josta osakkaat tarkastetaan
- *Yhteisölainsäädäntö, kuten OyL, AsOyL, L avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä, OsuuskuntaL jne.:* tarkastetaan yhteisön edustajan kelpoisuus ja toimivalta
- *Varainsiirtoverolaki:* tarkastetaan saannosta menevä varainsiirtovero ja se, että vero on suoritettu
- *Etuoistolaki:* tarkastetaan kunnan etuosto-oikeus
- *Valtion etuoistolaki:* tarkastetaan valtion etuosto-oikeus (valtion kokonaisturvallisuus alueidenkäytössä ja kiinteistönvaihdannassa)
- *MK 12:1:* yleinen säännös saannon laillisuuden selvittämisestä lainhuudatuksen edellytyksenä

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

- MK 12:2: lainhuutoasian lepäämäänjättämisperusteet, osoittavat käänteisesti, mitkä asiat kussakin lainhuutoasiassa tulee tarkastaa
- MK 12:4: lainhuutoasian hylkäämisperusteet, osoittavat käänteisesti, mitkä asiat kussakin lainhuutoasiassa tulee tarkastaa

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityissäännöksiä

- MK 6:14.1: kirjaamisasian käsittelyyn sovelletaan hallintolakia ainoastaan, jos maakaarella ei ole tietystä menettelykysymyksestä omia säännöksiään
- MK 6:6.1: maakaaren mukaan kirjaamisasiassa ei kuulla hakijaa tai muutakaan asianosaista, ellei siihen katsota olevan erityistä syytä; hallintolain yleinen kuulemiseen velvoittava säännös ei sovellu
- MK 6:9.2: hyväksytyissä asioissa päätös tehdään merkitsemällä asian ratkaisu lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin; päätös ei samaistu päätösdokumentin tekemiseen ja allekirjoittamiseen
- MK 6:9.3: hakijalle ei tarvitse laatia ja toimittaa erillistä, perusteltua päätöstä, vaan toimituskirjaksi hän saa ainoastaan todistuksen rekisteriin tehdystä merkinnästä
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (SAL) 20.2 § ja asetus lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 26.1 §: toimituskirjan allekirjoittaa ratkaisun tekijä, mutta allekirjoitus voidaan tehdä koneellisesti (ks. myös MK 9a:6.1)
- MK 9:1: hakemuksen mukaan hyväksytysti ratkaistun asian yhteydessä ei anneta valitusosoitusta
- MK 9:10: päätöksen varsinaista tiedoksiantovelvollisuutta ei ole, kun asia on ratkaistu hakemuksen mukaisesti eikä mikään taho (ns. muu asiaan osallinen) ole vastustanut ratkaisua; hakijalle annetaan kuitenkin toimituskirja
- MK 9a:6.2: jos kirjaamisasia on tullut vireille MK 9 a luvussa tarkoitettujen asiointijärjestelmien kautta (kiinnitysjärjestelmä tai kaupankäyntijärjestelmä), asiakirja, kuten asian ratkaisusta annettava toimituskirja, voidaan antaa tiedoksi sähköisesti (*erillinen suostumus sähköiseen tiedoksiantoon ei ole tarpeellinen, vrt. SAL 19.1 §*)
- MK 9a:7.1: kun luovutus tehdään MK 9 a luvun mukaisessa kaupankäyntijärjestelmässä (KVP:ssa), järjestelmä varmistaa lakisääteisesti jo tuossa yhteydessä eräitä tärkeitä saannon laillisuuteen liittyviä edellytyksiä; jos ne eivät ole olleet olemassa, järjestelmä on estänyt luovutuksen tekemisen, joten järjestelmän kautta vireille tulleissa asioissa nämä edellytykset ovat jo tällä perusteella olleet kunnossa
- MK 9a:12: kun luovutus on syntynyt sähköisessä kaupankäyntijärjestelmässä, lainhuutoasia tulee vireille automaattisesti ilman eri hakemusta; asian vireille tulosta kirjautuu automaattisesti tieto lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin; sähköinen luovutuskirja ja muut luovutukseen liittyvät sähköiset dokumentit siirtyvät järjestelmäteknisesti suoraan kirjaamisviranomaisen tietojärjestelmiin lainhuutoasian yhteydessä käytettäväksi ja myöhemmin kirjaamisviranomaisen sähköiseen arkistoon siirrettäväksi

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

Arvio automatisoidusti ratkaistavissa olevista asioista vuositasolla olettaen, että KVP:n käyttöaste kiinteistönluovutuksissa vähitellen nousee: n. 25 000 asiaa.

3. Asunto-osakkeita koskevan saannon kirjaaminen huoneistotietojärjestelmään

Kuvaus asiaryhmästä

Huoneistotietojärjestelmää koskeva laki tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Lailla perustettiin osakehuoneistorekisteri, johon kirjataan asunto-osakkeeseen kohdistuva omistusoikeus, panttioikeus sekä eräitä asunto-osakkeisiin kohdistuvia vallintarajoituksia. Osakehuoneistorekisterin lisäksi huoneistotietojärjestelmään kuuluu hallintakohderekisteri. Osakehuoneistorekisteriin kirjataan edellä mainitut oikeudet ja rajoitukset, hallintakohderekisteriin kirjataan mm. tiedot näiden oikeuksien ja rajoitusten kohteista, kuten osakeryhmätunnukset. Huoneistotietojärjestelmän ylläpitäjänä on Maanmittauslaitos.

Kun asunto-osakeyhtiö on tullut kuulumaan huoneistotietojärjestelmän piiriin ja kun yhtiöön kuuluva osake (tai osakeryhmä) on myös tullut järjestelmän piiriin, osaketta koskeva saanto kirjataan osakehuoneistorekisteriin. Kirjaamista hakee uusi omistaja. Saannon kirjaamisen edellytyksenä on rekisteriin aiemmin kirjatun osakkeenomistajan suostumus. Suostumuksen muodosta ei ole laissa tarkemmin säädetty. Suostumus voidaan antaa myös sähköisesti. Kirjaamisen yhteydessä ei siis pääsääntöisesti tarvita erillistä saantoselvitystä vaan kirjaaminen perustuu suostumukseen.

Asunto-osakkeen saannon kirjaamisella osakehuoneistorekisteriin on merkittäviä oikeusvaikutuksia. Kirjaus nauttii ns. positiivista julkista luotettavuutta eli vilpittömässä mielessä ollut kolmas saa luottaa siihen, että rekisteriin merkitty taho on osakkeen laillinen omistaja. Asunto-osakkeen saannon kirjaamisella on merkittäviä oikeusvaikutuksia luovutuksensaajalle myös suhteessa luovuttajan mahdollisiin ulosmittaus- ja konkurssivelkoihin ja ns. seuraajiin eli tahoihin, jotka perustavat oikeutensa luovutuksen jälkeen mahdollisesti tapahtuneisiin kilpaileviin luovutuksiin tai panttauksiin.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Huoneistotietojärjestelmän piiriin kuuluvan asunto-osakkeen saantoa osakehuoneistorekisteriin kirjattaessa ei yleensä tapahdu varsinaista saantoasiakirjoihin nojautuvaa saannon laillisuuden tutkimista. Tämän vuoksi saannon kirjaaminen on pääsääntöisesti hyvin yksinkertaista. Kirjaamisessa tulee lähinnä tutkittavaksi kirjaamiseen annetun suostumuksen pätevyys. Se, keneltä suostumus tarvitaan, tarkastetaan osakehuoneistorekisteriin sisältyvien omistustietojen perusteella. Jos suostumus on annettu sähköisesti luotettavassa, kirjaamisviranomaisen tai yksityisen toimijan toteuttamassa asiointijärjestelmässä, suostumuksen pätevyyden muu tutkiminen voi tapahtua lähinnä eri perusrekisterien tietojen pohjalta (VTJ ja tarvittaessa kaupparekisteri). Lisäksi on tutkittava huoneistotietojärjestelmästä, käytännössä siis osakehuoneistorekisteristä, ilmenevät tiedot.

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

Yksinkertaisissa tapauksissa automatisoitu saannon kirjaaminen olisi teknisesti hyvinkin mahdollista. Tästä lähdetään myös huoneistotietojärjestelmää koskevan lainsäädännön valmisteluasiakirjoissa. Hallituksen esityksessä HE 127/2018 vp tuodaan selvästi esiin, että kirjaamisratkaisuja tulisi pyrkiä tekemään myös automatisoidusti (ks. esim. s. 25, 29 ja 45). Itse lakiin tästä ei otettu säännöksiä lähinnä ilmeisesti siksi, että automatisoinnin tueksi ei tuolloin vielä katsottu tarvittavan erillislainsäädäntöä.

Tässäkin tapauksessa etukäteisen määrittelyn avulla järjestelmä ohjelmoitaisiin niin, että automatisoituun ratkaisuun ohjautuvat ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa hakemuksen hyväksymistä tarkoittavan ratkaisun kaikki lakisäätteiset edellytykset voidaan sähköisesti tarkastaa. Päätöksentekojärjestelmä perustuisi nytkin viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin.

Tapaukset, joissa hakemusta ja suostumusta ei ole lähetetty rakenteisina sähköisten kanavien kautta, sekä tapaukset, joissa rekistereistä tai muuten ilmenee jotakin tarkempaa tutkittavaa, ratkaistaisiin perinteiseen tapaan manuaalisesti.

Myös tapaukset, joissa jouduttaisiin poikkeuksellisesti tutkimaan hakemuksen perusteena olevat saantoasiakirjat, ratkaistaisiin lähtökohtaisesti manuaalisesti. Näihin tapausryhmiin voi kuitenkin periaatteessa sisältyä myös tilanteita, joissa automatisoitu ratkaisu voisi olla mahdollinen.

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

- *Laki huoneistotietojärjestelmästä (HTJL) 5.2 §:* perussäännös osaketta koskevan saannon kirjaamisedellytyksistä
- *HTJL 5.3 §:* ehdollisen saannon kirjaamista koskeva säännös
- *HTJL 10.2 §:* kirjaamisratkaisua tehtäessä huomioon otettavat, rekistereistä ja yhtiöjärjestyksestä ilmenevät seikat
- *HTJL 10.4 §:* riitaiseksi tulleen hakemuksen käsittelyä koskeva säännös

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityissäännöksiä

- *HTJL 10.2 § viimeinen virke:* kirjaamismenettelyyn ei sovelleta hallintolain yleistä kuulemisvelvollisuutta koskevaa säännöstä, vaan kuuleminen suoritetaan vain tarvittaessa
- *HTJL 10.3 §:* hyväksytysti hakemuksen mukaan ratkaistavissa asioissa, joissa mikään taho ei ole myöskään vastustanut ratkaisua, päätös tehdään tekemällä pyydetty kirjaus tai merkintä rekisteriin, erillistä päätöstä perusteluineen ei tarvitse laatia; näissä tapauksissa hakija saa toimituskirjaksi todistuksen rekisteriin tehdystä kirjauksesta tai merkinnästä

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasona

Arvio automatisoidusti ratkaistavissa olevista asioista vuositasolla, kun pääosa yhtiöistä siirretty huoneistotietojärjestelmän piiriin: n. 50 000 – 70 000 asiaa.

4. Asunto-osaketta koskeva panttauskirjaus tai panttauskirjauksen poistaminen

Kuvaus asiaryhmästä

Panttioikeuden perustaminen huoneistotietojärjestelmän piiriin kuuluvaan asunto-osakkeeseen edellyttää, että osaketta koskien tehdään panttausta koskeva kirjaus osakehuoneistorekisteriin. Kirjausta voi hakea pantinhaltija ja kirjauksen tekemiseen vaaditaan rekisteriin merkityn omistajan suostumus. Poikkeuksellisesti panttauskirjaus voidaan tehdä myös muun panttioikeutta koskevan selvityksen nojalla, siis ilman suostumusta.

Panttauskirjauksen poistaminen voi tapahtua osakkeenomistajan tai pantinhaltijan hakemuksesta. Varsinkin pantinhaltijan, siis tavallisesti pankin, pyytäessä panttauskirjauksen poistamista asian ratkaiseminen voisi olla hyvin yksinkertaista. Mitään suostumuksia ei tarvita.

Kuvaus asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

Kun panttauskirjaus perustuu omistajan antamaan suostumukseen, kysymys on tavallisesti varsin yksinkertaisesta kirjaamisasiasta. Jos suostumus on annettu luotettavassa asiointipalvelussa sähköisesti ja jos sekä hakemus että suostumus ovat rakenteisessa muodossa, lakisäätteiset tarkastukset ovat toteutettavissa myös automatisoidusti. Päätöksentekojärjestelmä perustuisi viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin.

Jos panttauskirjauksen poistamista on hakenut pantinhaltija rakenteisella sähköisellä hakemuksella, asia voitaisiin ratkaista pääsääntöisesti automatisoidusti.

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

- HTJL 6.1 §: panttauskirjauksen edellytykset
- HTJL 6.3 §: panttauskirjauksen poistamisen edellytykset
- HTJL 10.2 §: kirjaamisratkaisua tehtäessä huomioon otettavat, rekistereistä ja yhtiöjärjestyksestä ilmenevät seikat

Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityissäännöksiä

- HTJL 10.2 § viimeinen virke: kirjaamismenettelyyn ei sovelleta hallintolain yleistä kuulemisvelvollisuutta koskevaa säännöstä, vaan kuuleminen suoritetaan vain tarvittaessa
- HTJL 10.3 §: hyväksytysti hakemuksen mukaan ratkaistavissa asioissa, joissa mikään taho ei ole myöskään vastustanut ratkaisua, päätös tehdään tekemällä pyydetty kirjaus tai merkintä rekisteriin,

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

erillistä päätöstä perusteluineen ei tarvitse laatia; näissä tapauksissa hakija saa toimituskirjaksi todistuksen rekisteriin tehdystä kirjauksesta tai merkinnästä

Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasona

Arvio automatisoidusti ratkaistavissa olevista asioista vuositasona, kun pääosa yhtiöistä siirretty huoneistotietojärjestelmän piiriin: n. 80 000 – 100 000 asiaa.

3) Lisäksi jos teillä on jo käytössä menettelyjä automaattiseen hallintoon liittyvän virkavastuun kohdentamiseksi, päätösten oikeellisuuden valvomiseksi taikka hyvän hallinnon oikeusturvan tai menettelyn läpinäkyvyyden varmistamiseksi, pyydämme kuvaamaan näitä järjestelyjä

Kirjaamisasioiden ratkaisemiseen kuuluvasta toimivallasta säädetään maakaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentissa. Kirjaamisasian ratkaisee Maanmittauslaitoksen palveluksessa oleva, virkasuhteinen kirjaamislakimies tai muu tehtävään määrätty Maanmittauslaitoksen palveluksessa oleva, virkasuhteinen henkilö. Automatisoidusti tehtävien ratkaisujen osalta ei ole tältä osin poikkeussäännöstä. Niinpä automatisoidut ratkaisutkin on osoitettava lainkohdassa tarkoitetun statuksen omaavan henkilön vastuulle ja ratkaisuksi. Tältä pohjalta automatisoitujen päätösten käyttöön ottamisesta on päättänyt kirjaamisprosessin johtaja, jolla on kirjaamislakimieheltä edellytetty koulutus. Ennen päätöksentekojärjestelmän käyttöön ottamista hän on tehnyt nimienomaisen kirjallisen päätöksen, jonka mukaan järjestelmän tekemät ratkaisut luetaan hänen nimiinsä.

Päätöksentekojärjestelmän hyödyntämä päätös algoritmi tai vastaavasti sen taustalla oleva määrittelydokumentaatio on olemassa ja periaatteessa julkistettavissa. Määrittelydokumentaatio osoittaa, että järjestelmän suorittama oikeudellinen päätösharkinta tapahtuu moitteettomasti eli että jokaisen automatisoidusti tehdyn ratkaisun osalta tarkastetaan kaikki lain edellyttämät seikat. Ratkaisun taustalla olevat dokumentit, kuten KVP:ssä tehdyt sähköiset hakemukset, jotka lainsäädäntö edellyttää säilytettäväksi, arkistoidaan pysyvästi Maanmittauslaitoksen sähköiseen arkistoon. Järjestelmän päätöstä tehdessään suorittamien rekisteritarkastusten osalta, jos näitä tarkastuksia pitää myöhemmin arvioida, voidaan tukeutua rekistereissä pysyvästi säilytettävään historiatietoon

Oikeusturvan ja hyvän hallinnon edellytysten takaaminen automatisoidussa päätöksenteossa on varmistettu erityisesti siitä lähtökohdasta, että automatisoituun menettelyyn valikoidaan vain tapaukset, joissa sekä oikeudelliset tarkastukset että oikeudelliset menettelysäännökset voidaan täysimääräisesti huomioida. Kun asiaryhmät on tarkkaan etukäteen valittu, voidaan päätöksentekojärjestelmä suunnitella ja toteuttaa niin, että ratkaisut ovat sekä sisällöllisesti että menettelyllisesti moitteettomia. Päätöksentekojärjestelmä perustuu täysin viranomaisen etukäteen määrittelemiin päätöksentekosääntöihin.

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

4) *Voitte ottaa kantaa myös siihen, millaisilla kriteereillä automaattisen päätöksenteon käyttöalaa tulisi yleislaissa rajata (vrt. edellä kohdassa 2 annettu esimerkki), tai muihin esiselvityksessä käsiteltyihin kysymyksiin*

Yleislaissa ei tulisi antaa liian yksityiskohtaisia määräyksiä rajauksista. Säännösten taustalla voisi olla nimenomaisesti esiin tuotu ero sääntöpohjaisen ja muun automatisaation välillä. Sääntöpohjainen automatisointi voitaisiin katsoa mahdolliseksi varsin yleisin kriteerein. Kysymyshän on viime kädessä ihmisen määrittämistä ratkaisuedellytyksistä, jotka on ohjelmoitu osaksi päätöksentekojärjestelmää. Tällöin periaatteessa, yleislain tasolla, viittaus siihen, että automatisoitujenkin ratkaisujen tulee noudattaa hallinnon lainalaisuutta ja hyvän hallinnon periaatteita, voisi olla riittävää.

Virkavastuusta, päätösten läpinäkyvyydestä ja niiden oikeellisuuden jälkikäteisen valvonnan edellytyksistä olisi tarpeen säätää riittävän yksityiskohtaisesti.

Erityislainsäädännössä olisi sitten arvioitava tarkemmin, voidaanko joidenkin asiaryhmien osalta säätää tiettyjä poikkeuksia esim. menettelysäännöksiin liittyen niin, että edellytykset automatisoituihin ratkaisuihin noissa asiaryhmissä voitaisiin helpommin täyttää. Tämä ei tietenkään voisi tapahtua hyvän hallinnon periaatteiden kustannuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön esittämät lisäkysymykset

Oikeusministeriön tietopyynnössä esitettyjen kysymysten lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt, että Maanmittauslaitoksen kommentteissa pyydetään erityisesti:

- huomioimaan, mikä merkitys on Maanmittauslaitoksen jo olemassa olevilla automaattista päätöksentekoa sisältävillä järjestelmillä
- arvioimaan huoneistotietojärjestelmän ilmoitukseen perustuvaa omistuskirjausta automaattisen päätöksenteon näkökulmasta
- arvioimaan, mikä merkitys automaattisen päätöksenteon kannalta on toisaalta huoneistotieto- ja toisaalta kiinteistökirjaamislainsäädäntöön sisältyvällä ankaralla vastuulla
- huomioimaan erityisesti po. lainsäädäntöjen toisistaan poikkeavat lähtökohdat suhteessa tietotekniikan/automaation kehitykseen.

Mikä merkitys on Maanmittauslaitoksen jo olemassa olevilla automaattista päätöksentekoa sisältävillä järjestelmillä?

Maanmittauslaitoksen olemassa olevilla, kiinteistökirjaamista koskevilla automatisoiduilla päätöksillä on erittäin suuri merkitys kirjaamisprosessin sujuvuudelle ja tehokkuudelle. Tältä osin viitataan automatisoitujen ratkaisujen määristä annettuun tietoon edellä.

Miten tulisi arvioida huoneistotietojärjestelmän ilmoitukseen perustuvaa omistuskirjausta automaattisen päätöksenteon näkökulmasta?

Ilmoitukseen tapahtuvalla omistuskirjauksella viitataan siihen, että osakeyhtiön ns. ensimmäinen omistaja ilmoitetaan automatisoidusti osakehuoneistorekisteriin ennen kaikkea uusien yhtiöiden perustamisen eli kaupparekisteriin merkitsemisen perusteella. Tieto tulee automatisoidusti PRH:lta ja kirjautuu niin ikään automatisoidusti osakeryhmittäin osakehuoneistorekisterissä.

Tällaista toiselta viranomaiselta rajapinnan kautta toisen viranomaisen ylläpitämään rekisteriin tulevaa tietoa ei pitäisi ymmärtää automatisoiduksi päätöksenteoksi nyt käsiteltävässä merkityksessä. Tilanne rinnastuu esimerkiksi siihen, että lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tulee suoraan kiinteistön ulosmittausta ja eräitä muita vastaavia tietoja ulosottoviranomaisilta. Tämä tapahtuu Maanmittauslaitoksen ja ulosottoviranomaisten välille rakennetulla rajapinnalla. Näissä tapauksissa rajapinta itsessään varmistaa, että tieto voi tulla vain oikealta taholta ja tieto voi olla vain oikeansisältöistä.

Vaikka kysymys ei olisikaan varsinaisesta automatisoidusta päätöksenteosta, voi silti olla perusteltua harkita, tulisiko tällaisesta tietojen siirtämisestä ja siihen liittyvistä vastuista erityisesti säätää.

Miten tulisi arvioida sitä, mikä merkitys automaattisen päätöksenteon kannalta on toisaalta huoneistotieto- ja toisaalta kiinteistökirjaamislainsäädäntöön sisältyvällä ankaralla vastuulla?

2.3.2020

MML 6946/00 08/2020

Automaattisen päätöksenteon kannalta, erityisesti kun kysymys on sääntöpohjaisista automatisoiduista päätöksentekojärjestelmistä, ei pitäisi olla merkitystä sillä, liittyykö automaattisen päätöksenteon kohteena olleeseen ratkaisuun tuottamuksellinen vai ankara vastuu. Lähtökohta on joka tapauksessa se, että ratkaisun tulee olla sekä sisällöltään että menettelyltään oikeudellisesti moitteeton, vaikka se tehdäänkin automatisoidusti. Kun otetaan huomioon tämä lähtökohta, mahdollisten virheestä johtuvien vahinkojen vastuumuodolla, onko kysymyksessä tuottamuksellinen vai ankara vastuu, ei pitäisi olla merkitystä.

Eri asia on se, pitäisikö hallinnon asiakkaan oikeusturvan kannalta pohtia jopa sitä, että automatisoitujen ratkaisujen osalta ylipäätään säädettäisiin lähtökohdaksi viranomaisen ankara vastuu. Asiakkaalle voi olla hyvin vaikea näyttää tuottamusta jossain päätöksentekojärjestelmän osassa, liittyen sen suunnitteluun, toteutukseen tai valvontaan.

Miten tulisi huomioida erityisesti po. lainsäädäntöjen toisistaan poikkeavat lähtökohdat suhteessa tietotekniikan/automaation kehitykseen?

Huoneistotietojärjestelmän ja kiinteistökirjaamisjärjestelmän eroista johtuu, että huoneistotietojärjestelmässä tehtävät ratkaisut ovat pääosin yksinkertaisempia ja siten helpommin automatisoitavissa. Kuitenkin myös kiinteistökirjaamisjärjestelmän piirissä on yksinkertaisia rutiinitapauksia, joissa automatisointi on mahdollista. Tätä kehitystä jatkuvasti helpottaa erilaisten sähköisten asiointijärjestelmien käyttöönotto ja se, että hallinnon asiakkaat yhä useammin myös näitä järjestelmiä käyttävät.

Pääjohtajan sijaisena
Ylijohtaja

Allekirjoitettu sähköisesti
Petri Korpinen

Maanmittausneuvos

Allekirjoitettu sähköisesti
Markku Markkula